

Model prenove višješolskih študijskih programov s poudarkom na vključevanju ključnih kompetenc

Kazalnik je pripravljen v okviru projekta »Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest 2022–2026«

Marec 2024

Model prenove višješolskih študijskih programov s poudarkom na vključevanju ključnih kompetenc

PRI PRIPRAVI MODELA SO SODELOVALI:

Sodelavci Centra RS za poklicno izobraževanje:

Matej Urbančič, Darko Mali, Helena Žnidarič, Mateja Hergan, Metod Češarek, Stanka Magister, Anja Dolžan

Zunanji sodelavci:

Dragica Budić, Nataša Makovec, Egon Pipan, Gregor Rak

Urednik:

Matej Urbančič

Jezikovni pregled:

Amidas d.o.o.

Center RS za poklicno izobraževanje

Ljubljana, marec 2024

Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, in Evropska unija – NextGenerationEU. Projekt se izvaja skladno z načrtom v okviru razvojnega področja »Pametna, trajnostna in vključujoča rast«, komponenta Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod (C3 K5), ukrepi: reforma C. Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest in investicija G. Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela: projekt Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 204133123

ISBN 978-961-7139-49-5 (PDF)

Kazalo

Uvod	4
1 Značilnosti višješolskega strokovnega izobraževanja	5
1.1 Višješolsko izobraževanje ima več funkcij	6
1.2 Načela za oblikovanje višješolskih študijskih programov	7
2 Modernizacija poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji	8
2.1 Osrednji izzivi višjega strokovnega izobraževanja v Sloveniji.....	8
2.2 Izzivi na ravni višješolskih študijskih programov	9
3 Model prenove višješolskih izobraževalnih programov	13
3.1 Socialnopartnerski in sektorski pristop pri pripravi višješolskih študijskih programov	13
3.2 Cilji prenove višješolskih študijskih programov	14
4 Viri in literatura	17

Uvod

Trenutno se v Sloveniji izvaja več projektov, ki bodo vplivali na razvoj izobraževalnih programov (IP) po celotni vertikali poklicnega in strokovnega izobraževanja (PSI). V okviru projekta *Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalnih učnih mest (2022–2026)* (na kratko Modernizacija PSI) se pripravlja celovit akcijski načrt modernizacije PSI. Pomemben korak pri tem sta prenova *Izhodišč za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja* (v nadaljevanju: Izhodišča PSI) ter prenova *Izhodišč za pripravo višješolskih študijskih programov* (v nadaljevanju: Izhodišča VŠP). Dokument *Model prenove višješolskih študijskih programov s poudarkom na vključevanju ključnih kompetenc* je podlago za prenovo Izhodišč VŠP ter vključuje širši pogled na višješolsko strokovno izobraževanje (VSI), izzive in načela, ki jih je treba upoštevati pri modernizaciji VSI, predvsem pa cilje in usmeritve za prenovo IP. Pripravljen je na podlagi razmisleka strokovne skupine, ki je bila sestavljena iz predstavnikov Centra RS za poklicno izobraževanje (CPI) in Skupnosti višjih strokovnih šol Slovenije.

Za pripravo prenovljenih *Izhodišč za pripravo višješolskih študijskih programov* (Izhodišča VSI) bo minister, pristojen za izobraževanje, imenoval delovno skupino, ki bo sestavljena iz predstavnikov ministrstev, socialnih partnerjev ter strokovnih institucij.

1 Značilnosti višješolskega strokovnega izobraževanja

Višješolsko strokovno izobraževanje je prilagodljiv in praktično usmerjen študij na terciarni ravni, katerega namen je hitro odzivanje in prilagajanje potrebam gospodarstva oziroma družbe. Pomeni posebno obliko nadaljnega študija v poklicnem delu izobraževalne vertikale, ki je močno povezana s trgom dela in omogoča vseživljenjsko učenje na poklicnem področju. Vertikalna povezljivost in predvsem prehodnost sta odvisni od sodelovanja z visokošolskimi ustanovami, povezanost z gospodarstvom pa zagotavlja priprava programov na podlagi enega ali več poklicnih standardov. Ti opredeljujejo poklicne in ključne kompetence, nujne za opravljanje poklica.

Za to področje je bila pripravljena *Strategija višjega strokovnega izobraževanja v Republiki Sloveniji za obdobje 2020–2030* (2019), katere implementacija naj bi dvignila VSI na novo raven. Predstavljeni izzivi so povezani s številnimi odprtimi razvojnimi vprašanji, ki jih ob omenjeni strategiji opredeljujejo tudi analize in raziskave, pripravljene za celotno vertikalno PSI, pa tudi tiste, ki so bile izvedene neposredno za področje višješolskega strokovnega izobraževanja v okviru projekta Modernizacije PSI.

VSI ima v Sloveniji pomembno vlogo kot del ponudbe terciarnih programov in kot ponudba izobraževanja za odrasle v okviru kariernega razvoja. To dokazuje tudi udeležba, saj delež vključenih študentov ni zanemarljiv. V visokošolsko izobraževanje je bilo v letu 2022/2023 vključenih 48,2 % mladih (med 19 in 24 leti), od katerih jih je približno četrtnina vključena v VSI. V neko obliko formalnega ali neformalnega izobraževanja je bilo sicer vključenih 43 % odraslih (18–69 let), v katerokoli izmed različnih oblik priložnostnega učenja pa skoraj tri četrtine odraslih (74 %), kar pomeni 11 odstotnih točk več kot v času priprave trenutno veljavnih Izhodišč VŠP iz leta 2016. Pomemben je tudi podatek, da vključevanje v izobraževanje s starostjo naglo upada in je med odraslimi, starimi med 65 in 69 let, le še 15 %. Nasploh je udeležba v izobraževanju v veliki meri odvisna od posameznikove dosežene izobrazbe. Med odraslimi, starimi od 18 do 69 let, z največ osnovnošolsko izobrazbo jih je bilo v formalno ali neformalno izobraževanje vključenih 22 % (za 3 odstotne točke več kot leta 2016), med osebami s srednješolsko izobrazbo pa 37 % (za 6 odstotnih točk manj). Med osebami z doseženo terciarno izobrazbo je bilo v (ne)formalno izobraževanje

vklučenih 64 % (za 5 odstotnih točk manj).

Prav s tega vidika se VSI kaže kot pomemben del ponudbe izobraževanj, hkrati pa je zaradi praktične usmerjenosti v delo zanimivo tudi za številne gospodarske panoge. Ob tem se kažejo številne možnosti za izobraževanje odraslih, tudi z uvajanjem krajših oblik izobraževanja in usposabljanja.

Višješolsko izobraževanje opredelujeta Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOVFI) ter Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (ZVSI), ki ureja izobraževanje za pridobitev in izpopolnjevanje javnoveljavne višje strokovne izobrazbe ter organizacijo višjih strokovnih šol.

Poudariti pa velja tudi, da je VSI v Sloveniji zavezano tudi k uresničevanju skupnih ciljev, ki si jih v zadnjih desetletjih postavljajo države članice Evropske unije.

1.1 Višješolsko izobraževanje ima več funkcij

Višješolsko strokovno izobraževanje je del izobraževalnega sistema, ki predstavlja kratek cikel na terciarni ravni, in je po eni strani nadaljevanje izobraževanja po končani srednješolski ravni, po drugi pa izobraževanje za odrasle, kot oblika kariernega razvoja posameznika. Tako presega poklicno in strokovno izobraževanje, za katero se je mogoče odločiti v obdobju mladostništva.

Višješolsko izobraževanje oziroma VŠP imajo torej več ciljev in funkcij:

- omogočajo pridobivanje strokovnoteoretičnega znanja v izbrani stroki, panogi ali dejavnosti za vodenje temeljnih in zlasti metodološko relevantnih postopkov za reševanje strokovnih problemov, za razvoj inovacij v delovnih procesih, postopkih in sredstvih ter uporabo znanja za uspešno strokovno komunikacijo v stroki in v poslovnem okolju,
- načrtujejo, izvajajo in razvijajo se skladno z načeli vseživljenjskega izobraževanja, kot krajša oblika terciarnega izobraževanja,
- zagotavljajo primerljivost izobraževanja s kratkimi terciarnimi študijskimi programi v drugih državah Evropske unije in se vrednotijo skladno z merili ECTS,
- temeljijo na fleksibilnosti in izbirljivosti, s čimer se upošteva tudi (poklicni) interes študenta,
- omogočajo spodbujanje sodelovanja in vzpostavljanje pogojev za neposredno prehajanje z višjih na visokošolske ustanove,

- spodbujajo sodelovanje z gospodarstvom pri razvoju poklica in poklicnih kompetenc,
- podpirajo sodobno modularno strukturo programov, ki združuje teoretično in praktično znanje, hkrati pa z odprtim delom programa (odprti kurikulum) omogočajo hitro prilagajanje in odzivanje na potrebe gospodarstva v lokalnem ali regionalnem okolju,
- omogočajo načrtovanje aktivnosti za izboljšanje kakovosti izvajanja programov ter uvajanje sistema ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti.

1.2 Načela za oblikovanje višješolskih študijskih programov

Višješolski študijski programi se skladno z veljavnimi Izhodišči VŠP pripravljajo na podlagi enega ali več poklicnih standardov. Vodilo pri odločitvi, za katere poklicne standarde se pripravlja študijski program, morata biti razmerje in sorodnost med poklici na nekem strokovnem področju, pomembne pa so tudi potrebe delodajalcev. Programi se odražajo v modularni strukturi, ki smiselno povezuje študijske predmete in praktično izobraževanje.

V višjem strokovnem izobraževanju se strokovnoteoretična in praktična znanja prepletajo po naslednjih načelih:

- zastopani so cilji, ki omogočajo poglobljanje sistematičnega strokovnega znanja za doseganje višje ravni strokovnosti in omogočajo razvoj sposobnosti za reševanje zahtevnejših problemov v delovnih procesih,
- zastopani so cilji, ki usposablajo za pripravo in kontrolo dela ter zlasti za organizacijo dela in za delo na področju trženja, oziroma poglobljajo znanja za delo z ljudmi, zlasti v povezavi s pripravo za nekatere vodstvene naloge,
- izobraževanje zagotavlja poglobljanje strokovnoteoretičnega in praktičnega znanja na ravni terciarnega izobraževanja, seveda pa ne tudi na ravni, ki jo zahtevajo standardi visokošolskega izobraževanja,
- praktično izobraževanje se izvaja v podjetju, kar omogoča, da študent med študijem sprejema tudi obsežnejše naloge, s katerimi na izbranem poklicnem oziroma strokovnem področju rešuje konkretne (realne) probleme posameznega delovnega mesta. To je še posebej pomembno pri izbiri ali

določanju vsebine praktičnega izobraževanja in pri opredelitvi vsebine oziroma oblik vrednotenja zaključne usposobljenosti študenta (oblik diplomskega izpita). V izbiri vsebine, ki je povezana z gospodarstvom, se izraža tudi neposreden vpliv podjetij, ki pokažejo zanimanje za te kadre.

2 Modernizacija poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji

Izhodišča za pripravo VŠP so poleg metodološkega hkrati tudi programski dokument, saj morata biti priprava in izvedba izobraževalnih programov VSI zavezani podpori širšim procesom preobrazbe na ravni izobraževalnega sistema ter na ravni drugih družbenih in gospodarskih procesov. Analiza izzivov in predlogov načel, ki so skupne *Modernizaciji PSI*, je tako prispevek k razmisleku o nadaljnjem razvoju celotnega sistema PSI v Sloveniji, torej tudi razvoju višješolski ravni.

2.1 Osrednji izzivi višjega strokovnega izobraževanja v Sloveniji

Spremljanje poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki ga izvaja CPI, ob upoštevanju mednarodne študije za prenovo programov srednjega PSI z naslovom *Sistemske ureditve v izbranih EU državah in izzivi sodobnega PSI v Sloveniji* (v nadaljevanju: *Študija*) ter drugih primerjalnih analiz in podatkov kaže, da se v Sloveniji spoprijemamo z nekaterimi za nas specifičnimi izzivi, pa tudi z izzivi, s katerimi se na tem področju srečujejo druge (evropske) države.

Osrednji izziv je, kaj želimo doseči s prenovo VSI oziroma kako snovati izobraževanje po končani srednješolski ravni, kako okrepiti politiko vseživljenjskega učenja za nadaljevanje študija po zaključeni srednješolski izobrazbi tudi na višješolski strokovni ravni oziroma spodbujati pridobivanje drugih vrst kvalifikacij. Za to so pomembni nastavki na srednješolski ravni, za nadaljevanje pa vključujoči pristopi v druge podsisteme: izobraževanje odraslih, vajeništvo, programi za izpopolnjevanje, izobraževanje in usposabljanje brezposelnih ipd.

Prav vseživljenjsko izobraževanje, ki je osrednji steber celovitega poklicnega in kariernega razvoja, kaže nujnost razvoja učnih pristopov, ki bi bili primerni za spremenjene potrebe po izobraževanju, zlasti med odraslimi. Za to je pomemben razvoj poklicne pedagogike, predvsem pri razvoju didaktičnih rešitev za samostojno in sodelovalno učenje ob reševanju delovnih izzivov ter učenje na delu in z delom.

2.2 Izzivi na ravni višješolskih študijskih programov

Na podlagi evalvacij, analiz, izkušenj pri izvajanju VŠP ter nacionalnih in evropskih usmeritev je treba pri prenovi VŠP nameniti pozornost naslednjim izzivom:

- 1) Ne zadostno razviti mehanizmi za spremljanje študijskega procesa, zahtevanih znanj in temeljnih kompetenc po sektorjih

V sedanjí ureditvi so mehanizmi zagotavljanja kakovosti v Sloveniji omejeni na spremljanje uvajanja novih izobraževalnih programov, ki ga izvajajo pristojni zavodi in študije, ki jih pripravljajo različne državne ustanove. Izboljšanje celotnega sistema VSI pa je odvisno od visokokakovostnega in pravočasnega vpogleda v dinamiko trga dela in novih povpraševanj po kompetencah. Ob trendih staranja delovne sile ter spreminjanju gospodarstva tudi zaradi iniciativ za digitalni in zeleni prehodi se ustvarjajo nove zahteve po znanju in kompetencah, kar vpliva na način zaposlovanja in delovna mesta sploh.

Zato je treba vzpostaviti široko socialnopartnersko sodelovanje za pripravo sodobnih mehanizmov za analizo in napovedovanje trendov na trgu dela, ki se lahko izražajo kot politike izobraževanja in zaposlovanja, pa tudi mehanizmov za spremljanje načrtovanja in priprave višješolskih študijskih programov, spremljanje študija in interesov študentov, spremljanje sprotnih potreb (lokalnega) gospodarstva ipd.

- 2) Možnosti za vključevanje odraslih v poklicno izobraževalno vertikalno za spremembo ali nadgradnjo karierni poti

Sistem PSI na celotni vertikali je primarno usmerjen v pridobitev poklica. Nadaljnja izobrazbena pot lahko vodi tudi v VSI oziroma na druge terciarne ravni. Velika in pomembna ciljna skupina so zaposleni odrasli, ki iščejo nove karierni poti, in

brezposelni, ki jim poklicno izobraževanje lahko ponudi nove zaposlitvene možnosti. Pri tem je morda ovira dostopnost do študija, saj so možnosti odraslih pri vpisu v formalne programe večinoma omejene na izredni študij. Težave se pojavljajo tudi pri izpolnjevanju vpisnih pogojev zaradi neustrezne dosežene izobrazbe ter nemožnosti potrjevanja z delom pridobljenega znanja in kompetenc.

3) Zasnova in struktura VŠP

Med pomembnejšimi izzivi so tudi odprta vprašanja, povezana s širino in številom programov, z njihovo strukturo in z modularnostjo.

Pri pripravi prenovljenih Izhodišč VŠP je treba opraviti konceptualni razmislek o širini VŠP, to se pravi, ali želimo bolj ali manj specializirane programe, kar posledično vpliva tudi na določitev razmerja med obveznim in izbirnim delom programa. Prav tako o ustreznosti sedanje modularne strukture programov. Modul je v veljavnih izhodiščih opredeljen kot programska enota višješolskega študijskega programa, ki ga sestavljajo študijski predmeti in praktično izobraževanje pri delodajalcih. Oblikujejo pa se na podlagi poklicnih standardov in opredeljenih ključnih del s pripadajočimi znanji in spretnostmi, ki so smiselno vključena v posamezne module in povezana po pedagoških načelih. Pri nekaterih programih se kažejo na primer prednosti v praktičnem izobraževanju znotraj posameznega modula, pri drugih oblikovanje samostojnega *praktičnega* modula, ki bi združeval praktične dejavnosti na ravni celotnega letnika.

Pomembno vprašanje, vezano na strukturo VŠP, je tudi, ali ima prostoizbirni predmet, ki je v obsegu 5 kreditnih točk sestavni del predmetnika višješolskega študijskega programa, še vedno ustrezno funkcijo (namenjen naj bi bil prosti izbiri študenta glede na njegove osebne študijske cilje) in ga je smiselno ohraniti.

4) Odprti kurikulum kot pomemben element poklicno usmerjene izbirnosti na VŠP

Odprti kurikulum je bil opredeljen že z veljavnimi Izhodišči VŠP in v študijskem programu predstavlja prostor v obsegu od 10 do 15 kreditnih točk, ki ga zapolni šola s poklicnimi kompetencami v skladu s potrebami lokalnega okolja. Šola tako študentom omogoči pridobivanje dodatnih kompetenc glede na potrebe v svojem družbenem in gospodarskem okolju ter s tem večjo zaposljivost. Vendar so analize pokazale, da na

šolah ni povsod zaživel tako, kot je bilo pri snovanju načrtovano. Ne glede na različne načine izvajanja odprtega kurikula pa je ta še vedno, tudi po mnenju izvajalcev VŠP, pomemben element, ki po eni strani širi izbirnost, po drugi pa povezuje šolo z gospodarstvom.

Proučiti je treba, ali je obstoječa opredelitev zasnove odprtega kurikula ustrezna oziroma zadostna ter kako zagotoviti preglednost in kakovost izvajanja tega dela VŠP.

5) Nove potrebe po razvoju ključnih in nadgradnji generičnih kompetenc v VŠP

Na podlagi veljavnih Izhodišč VŠP so programi oblikovani tako, da študentom dajejo:

- *generične kompetence*, skupne vsem višješolskim študijskim programom (*poslovno sporazumevanje in vodenje, ekonomika in menedžment, poslovno sporazumevanje v tujem jeziku in informacijsko-komunikacijska tehnologija*),
- *temeljne poklicne kompetence* za izvajanje temeljnih delovnih procesov v različnih poklicih znotraj strokovnega področja in
- *specifične poklicne kompetence* za posamezne poklice.

V višjem strokovnem izobraževanju so poleg temeljnih in specifičnih poklicnih kompetenc pomembne tudi generične poklicne kompetence, ki so povezane s prečnimi znanji, nujnimi za samostojno opravljanje poklica in delovanje na trgu dela, ter ključne kompetence, ki poklic širijo tudi na osebni razvoj posameznika, široko zaposljivost, osebno in državljansko življenje ter na osebno skrb za nadaljnje učenje. Na področju generičnih kompetenc se pojavljajo številna odprta vprašanja, kako te ohraniti splošne, vendar jih hkrati prilagoditi posameznim poklicnim področjem.

Zagotovo pa je v VŠP premajhen poudarek na ključnih kompetencah, ki so prenosljive na druga področja in se razvijajo ob poklicnih kompetencah, predvsem na digitalnih, trajnostnostnih in podjetnostnih kompetencah. Potrebe po tovrstnih kompetencah se na trgu dela kažejo že dlje. Njihova vključenost v VŠP je različna, praviloma pa ni sistematična in celovita. S prenovo se pojavlja možnost novega razmisleka o vsebini teh kompetenc in o iskanju optimalnih načinov umeščanja v programe. Pomemben je tudi razmislek o načrtovanju in uvajanju teh kompetenc v programe ter o kompetenčno načrtovanem izvajanju pedagoškega procesa, ki ga na

ustrezen način zaključimo s kompetenčnim ocenjevanjem.

Pri prenovi VŠP bo torej treba dati večji poudarek predvsem bolj sistematični in celoviti umestitvi ključnih kompetenc v posamezne programe. Razmisliti je treba o najustreznejšem načinu njihovega umeščanja, ali v obliki samostojnih študijskih predmetov ali s povezovanjem ciljev ključnih kompetenc s poklicnimi cilji znotraj posameznih predmetov ali s kombiniranjem enega in drugega načina.

V okviru projekta bo v ta namen izvedena tudi analiza generičnih in ključnih kompetenc v obstoječih VŠP.

6) Pomanjkanje kadrov in nezadostna/neustrezna pedagoška usposobljenost, nezadostne izkušnje iz gospodarstva

Za zagotavljanje kakovostnega sistema PSI so ključni strokovno in pedagoško visokousposobljeni predavatelji in mentorji, vendar se trenutno ta del sistema še v nekoliko bolj kot drugi deli spoprijema s problemom pomanjkanja ustreznega kadra. Težavo pogloblja že omenjeni neobstoj celovitega sistema spremljanja dinamike delovne sile, s katerim bi lahko spremljali in napovedovali prihodnje potrebe po različnih profilih učiteljev. S tem bi bila ustvarjena podlaga za pravočasno in sistematično pripravo na morebitne prihajajoče kadrovske izzive, poleg tega pa bi omogočilo, da k sodelovanju z višjimi šolami pritegnemo tudi na področju pedagoških in andragoških znanj usposobljene vrhunske strokovnjake iz gospodarstva. Ti so s svojim znanjem nepogrešljiv del v aplikativna in praktična znanja usmerjenega višješolskega strokovnega izobraževanja. Podobno se kaže tudi obratno. Trenutno je pri učiteljih in predavateljih, usposobljenih za delo s študenti, primanjkljaj ravno v izkušnjah iz gospodarstva, kar pogloblja neskladje med izobraževanjem in razvojem sektorskega trga dela.

3 Model prenove višješolskih izobraževalnih programov

V tem poglavju so kot podlaga za prenovo Izhodišč VŠP predstavljeni ključni cilji, pristopi in metodološka izhodišča prenove in razvoja programov VŠP. V nadaljnjih korakih se bodo predstavljene smernice ob socialnopartnerskem dialogu operacionalizirale v prenovljenih Izhodiščih VŠP.

3.1 Socialnopartnerski in sektorski pristop pri pripravi višješolskih študijskih programov

VŠP se pripravljajo na podlagi enega ali več poklicnih standardov ter ob upoštevanju rezultatov opravljenih analiz in raziskav na področju (sektorskega) trga dela. Zaradi zagotavljanja primerljivosti programov in kvalifikacij v državah članicah Evropske unije upoštevamo tudi izsledke mednarodnih primerjav (Skubic Ermenc in Mikulec, 2011). Pri postopku od začetnih analiz do oblikovanja VŠP sodelujejo socialni partnerji (zveze delodajalcev in delojemalcev) in izvajalci (predstavniki šol in podjetij). Zaradi zagotavljanja celovitega pristopa pri pripravi programov ter zagotavljanja kakovosti in primerljivosti so programi pripravljani skladno z Izhodišči VŠP. VŠP ne smejo biti usmerjeni v kompetence, ki bi jih potrebovala posamezna podjetja, temveč morajo odražati širši nabor poklicnih in ključnih kompetenc na nekem strokovnem področju in interese vseh deležnikov. Po drugi strani pa mora VSI postati bolj prožno, diferencirano in odprto za potrebe podjetij ter spremembe v svetu dela in širši družbi.

Pri oblikovanju ponudbe izobraževalnih programov na posameznem strokovnem področju naj se upošteva vseživljenjskost poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja. Vodilo za odločanje o vrstah programov in zahtevanih znanjih in kompetencah morajo biti dobro razumevanje in ustrezni podatki o trendih ter smereh razvoja v posameznih sektorjih ter zahtevanih znanjih in kompetencah ter širši strateški cilji.

3.2 Cilji prenove višješolskih študijskih programov

Priprava VŠP temelji na naslednjih ciljih:

- 1) Jedro VŠP so delovni in poslovni procesi ter priprava na zaposlitev oz. samozaposlitev in kompetenčni pristop

Pri načrtovanju in izvajanju VŠP se v ospredje postavlja razvoj poklicnih in ključnih kompetenc. To so izkazane zmožnosti uporabe znanja, spretnosti ter osebnostnih, socialnih in metodoloških sposobnosti v delovnih situacijah ter poklicnem in osebnem razvoju.

Kompetenčno zasnovani ter na delovnih in poslovnih procesih temelječi VŠP predpostavljajo odmik od ustaljenih načinov poučevanja in učenja, ki pogosto postavlja ločnico med teoretičnim in praktičnim znanjem. Učenje skozi delovne in poslovne procese, ki v ospredje postavi delovanje posameznika, smiselno povezuje različne vrste znanja ter omogoča celovito usvajanje poklicnih in ključnih kompetenc. Tako tudi programe odpiramo novih oblikam sodelovanja med višjimi šolami in podjetji.

Tako zasnovani VŠP učečim se omogočajo, da se usposobijo za strokovno ustrezno in samostojno delovanje v okviru delovnih in poslovnih procesov določenega poklica in si pridobijo ustrezne delovne izkušnje. Na delovne in poslovne procese osredotočen študij je v prilagojeni organizacijski obliki primernejši tudi za vključevanje odraslih ter pripravo učečih se na različne oblike in vrste zaposlitve, vključno s samozaposlitvijo.

- 2) Vključevanje ključnih kompetenc

V katalogih znanja za študijske predmete in praktično izobraževanje bomo s kompetenčno zasnovanim ter na delovnih in poslovnih procesih temelječim pristopom zagotovili tudi usvajanje ključnih kompetenc. Te se uresničujejo skozi metodološke, socialne in osebnostne vidike razvoja poklicnih kompetenc. Za potrebe prenove VŠP bosta pripravljena nabor in opredelitev ključnih kompetenc, ki se bodo smiselno umeščale v vse programe.

3) Celovita poklicna oz. strokovna izobrazba in modularna struktura višješolskih študijskih programov

Celovita poklicna izobrazba oziroma poklic, ki posamezniku zagotavlja prehod na trg dela ter ustrezno osnovo za razvoj poklicne kariere in nadaljnje izobraževanje, je osnovno vodilo strukturiranosti VŠP. Programi zato niso prilagojeni kratkoročnim zahtevam posameznih podjetij glede pričakovanih kompetenc, temveč zajemajo širši nabor ključnih in poklicnih kompetenc v določenem sektorju, izhajajoč iz poklicnih standardov, ki so podlaga programa.

4) Strukturiranje izobraževalnih programov po delovnih in poslovnih procesih

Moduli pomenijo strukturiranje izobraževalnih programov v skladu z delovnimi in poslovnimi procesi ter omogočajo povezovanje različnih vrst znanja. Modularizirani izobraževalni programi so odvisno od sektorja strukturirani z obveznim in izbirnimi moduli, ki jih šola v skladu s potrebami lokalnega okolja (lahko) nadgradi tudi z moduli odprtega kurikula. Tako zasnovani programi omogočajo preglednost kurikulov, izobraževanje, ki je skladno s posameznikovo karierno potjo, zvišanje stopnje vključenosti odraslih v VSI ter hitrejše vključevanje novih (na lokalnih potrebah utemeljenih) kompetenc. Pri tem povezujejo učenje v višji šoli in podjetjih.

Celovita poklicna usposobljenost se razvija s povezovanjem različnih vrst strokovnega in praktičnega znanja. Za opravljanje poklica so vse enako pomembne, vendar jih ni mogoče pridobiti samo z učenjem v institucionaliziranih oblikah izobraževanja, zato VSI spodbuja učenje ob delu in z delom v podjetjih (in drugih organizacijah). Učenje na delu omogoča hitrejše odzivanje izobraževanja na tehnološki razvoj v posamezni panogi ter na spremembe v strukturi dela in s tem doseganje celovite poklicne usposobljenosti. Učenje v realnem delovnem okolju pomembno prispeva k zmanjševanju neskladja med izobraževanjem in potrebami na trgu dela, povezovanje izkušenih delavcev in učečih se pa omogoča hitrejši razvoj profesionalne identitete ter hkrati odpira tudi prostor za inovacije. Poklicno učenje mora biti smiselno vsebinsko povezano ter se mora dopolnjevati na ravni kurikularnih dokumentov in na izvedbeni ravni.

5) Sodelovalno učenje in kombinirano izvajanje izobraževanja z uporabo digitalnih tehnologij

VŠP so zasnovani tako, da spodbujajo samostojno in odgovorno delovanje, problemsko in sodelovalno učenje ter razvoj digitalnih kompetenc.

Vključevanje digitalne tehnologije v izobraževanje lahko izboljša dostopnost ter s tem vpliva na povečanje vključenosti v izobraževanje. Kombinirano izobraževanje, ki združuje učenje v višjih šolah in učenje v spletnih učnih okoljih, lahko z ustrezno didaktično podporo in ustrezno pravnoformalno ureditvijo učinkovito poveže različna učna okolja (šole, podjetja, medpodjetniške centre) s samostojnim (individualnim) učenjem posameznika. Zaradi različnih organizacijskih in izvedbenih možnosti ta oblika izobraževanja širi izvedbene možnosti in spodbuja nove oblike sodelovanja med partnerji v sektorjih ter regionalnih in mednarodnih mrežah VSI.

Uvajanje tehnologije v izobraževanje pomeni tudi spremenjene načine učenja in zahteva drugačne pedagoške razmisleke. Ob uvajanju se bodo področja odgovornosti učiteljev in mentorjev na novo opredelila.

6) Študijski programi za izpopolnjevanje

Namen študijskih programov za izpopolnjevanje je predvsem za izpopolnjevanje, dopolnjevanje, poglobljanje in posodabljanje znanja na ravni že pridobljene izobrazbe. Ti programi, ki so po trajanju krajši, so lahko namenjeni specializiranim poklicnim znanjem, premoščanju razlik med sicer sorodnimi programi za pridobivanje širine na panožnem področju. Ker so ovrednoteni z manj kreditnimi točkami, pomenijo hitro prilagajanje in odzivanje na trg dela. Funkcija te vrste izobraževanja ponuja številne možnosti tudi za uvajanje posebnih kratkih izobraževanj v obliki tečajev ali mikrodokazil.

4 Viri in literatura

- Cedefop (2017). *The changing nature and role of vocational education and training in Europe. Volume 1: Conceptions of vocational education and training: an analytical framework*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.
- Cedefop (2020). *Vocational education and training in Europe, 1995-2035: scenarios for European vocational education and training in the 21st century*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.
- Dolžan A., Kristl, N., Berginc, D., Pevec Grm, S. (2023). *Sistemske ureditve v izbranih EU državah in izzivi sodobnega PSI v Sloveniji* (ur. M. Urbančič). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: <https://cpi.si/wp-content/uploads/2023/> (31. 12. 2023).
- Dopolnjena izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja*. (2019). Dostopno na: https://cpi.si/wp-content/uploads/2021/05/Dopolnjena_IZHODISCA_cistopis.pdf (9. 12. 2022).
- Skubic Ermenc, K., Rutar Ilc, Z., Slivar B., Milekšič, V., Klarič, T., Bauman B., Stolnik K. (2012). *Z evalvacijo do sprememb*. (K. Ermenc, ur.). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/09/znanstvena_monografija_Z_EVALVACIJO_DO_SPREMEMB.pdf
- Ermenc, K. S., Mikulec, B. (2011). Slovensko ogrodje kvalifikacij med globalnim, evropskim in lokalnim. *Sodobna pedagogika*, 61(4), 30–50.
- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja* (1996). Center RS za poklicno izobraževanje.
- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja* (2001). Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: <https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/izhodisca.pdf> (9. 12. 2022).
- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja* (2016). Center RS za poklicno izobraževanje.
- Macleane, R., Wilson D. (ur.) (2009). *International Handbook of Education for the*

- Changing World of Work. Bridging Academic and Vocational Learning*. Bonn: Springer.
- Makovec Radovan, D (2021). *Specifike učenja v podjetjih. Smernice za podporo izvajanju vajeniške oblike izobraževanja*. CPI – Center RS za poklicno izobraževanje.
- Mažgon, J., Ermenc, K. S., Štefanc, D. *Individualizacija v programih srednjega poklicnega izobraževanja: drugo poročilo o rezultatih empirične raziskave na pilotnih šolah v projektu MIND+*. Elektronska izd. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje, 2021.
- Mažgon, J., Ermenc, K. S., Štefanc, D., Čop, J. (avtor, urednik), Belasić, I.(urednik). (2020). *Individualizacija v programih srednjega poklicnega izobraževanja: prvo poročilo o rezultatih empirične raziskave na pilotnih šolah v projektu MIND+*. Elektronska izd. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Pevec Grm, S., Ermenc, K. S., Mali, D., Hvala Kamenšček, P., Silvar, B., Pogačnik, Š., Kovač, M. (2006). *Kurikul na nacionalni in šolski ravni v poklicnem in strokovnem izobraževanju. Metodološki priročnik* (ur. D. Škapin). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: <https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/kurikul.pdf> (30. 11. 2022).
- Rojewski, J. W. (2009). A conceptual framework for technical and vocational education and training. V: Maclean, R., Wilson, D. (ur). *International handbook of education for the changing world of work*. Dordrecht: Springer, 1, str. 19–39.
- Saar, E., Roosmaa, E.-L., Martma, L. (2022). *Report on Recent Changes in European Education Systems. RASI toimetised nr 15*. Tallinna Ülikool.
- Štefanc, D. Ermenc Skubic, K., Čop, J. Žveglič, M., Belasić, I., Škapin, D., Klančnik, B., Založnik P., Kavnik, K., Urh, V., (2021) *Skupaj razvijamo potencialne vsakega dijaka*. (ur. K. Kavnik). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. Dostopno na: https://cpi.si/wp-content/uploads/2021/12/Skupaj_razvijamo_potencialne_vsakega_dijaka.pdf
- Urbančič, M., Kristl, N., Gruden, Z., Pance, A. (2023). *Mednarodna primerjava višjega strokovnega izobraževanja* (ur. M. Urbančič). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. https://cpi.si/wp-content/uploads/2024/08/A5_Mednarodna-primerjava.pdf (31. 12. 2023).

